

Metode davčnih utaj

1 Uvod

Davčno utajevanje je staro toliko časa, kot je staro pobiranje davkov. Dokumente o davčnih utajah in njihovem kaznovanju najdemo že v starem Egiptu. Prav tako je o davčnem utajevanju govora že v Bibliji.¹ Jostock, je splošno tezo davčnega utajevanja definiral že leta 1943. Pravi: »Zgodovina kaže, da do utajevanja davkov ne prihaja le v liberalnih časih, ampak vedno, ne glede na obliko pravne ureditve države.« Seveda pa razvija država vedno boljše in naprednejše metode za odkrivanje davčnih utaj, s čimer želi omejiti oziroma preprečiti davčno utajevanje (Lang 2000, 1-2).

Davčno utajevanje je kot nezakonito izmikanje plačila davka v vseh državah bolj ali manj podobno. Kljub temu ga je težko natančno določiti. Gre za izmikanje plačila davka na način, ki je v nasprotju z zakonom. Davčni zavezanec lahko utaji davek neposredno, da ne izpolni obveznosti, ki mu jo nalaga zakon, ali posredno s sivo ekonomijo oziroma delom na črno.

Države se proti davčnim utajam borijo različno. Odkrivanje in preprečevanje davčnih utaj poteka na nacionalni in tudi na mednarodni ravni. Odkrivanje in preprečevanje davčnih utaj na mednarodni ravni je vedno pomembnejše tudi zaradi globalizacije, tehnološkega napredka in sodobnih komunikacijskih poti.

Pomembnosti boja proti davčnim utajam se zaveda tudi Evropska unija. Tako je v letu 2004 sprejela Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o medsebojni upravni pomoči za zaščito finančnih interesov Skupnosti pred goljufijami in drugimi oblikami nezakonitega ravnanja. V Evropi ugotavljajo, da je ključnega pomena hitro in večstransko upravno sodelovanje med državami članicami, saj se države srečujejo s kompleksnim sistemom goljufij, v katere je lahko vpletenih več držav članic. Poudarjajo potrebo po izmenjavi informacij in vzpostavitvi povezav za hitro in učinkovito delovanje med vsemi, ki so vpleteni v goljufije in kazniva dejanja.

Evropska unija in njene članice načeloma nerade objavljajo metode davčnega utajevanja, saj se zavedajo, da lahko njihova javna objava sproži pri nevestnih davčnih zavezancih nove spodbude za davčno utajevanje.

2 Splošne metode davčnih poneverb in prevar

Znani sta dve splošni metodi davčnih utaj (Paufler, 1983, 45-75):

- davčni utajevalec prikrije dejansko stanje;
- davčni utajevalec knjiži izmišljene poslovne dogodke (stanja).

¹ V tretjem poglavju knjige preroka Malahia najdemo citat: »Ali sme človek Boga goljufati? In vi me goljufate! Pravite: »V čem smo te goljufali? Pri desetini in darovanjih! Zato vas zadeva prekletstvo, ker me goljufate – vse ljudstvo.«

Z odločitvijo za eno izmed omenjenih možnosti določimo tudi svojo metodo prevar in poneverb, in sicer:

- metodo na stopnji priprave na davčno utajo ali
- metodo sistemskih napak (tehniko knjiženja) ali nedovoljenih knjiženj.

Pri metodi sistemskih napak uporablja davčni utajevalac pomožna in prikrivajoča sredstva poneverb. Pomožna sredstva poneverb so vidna od nastajanja preko evidentiranja in dokumentiranja do knjiženja poslovnih dogodkov. Delimo jih na:

- pravne poneverbe in
- knjigovodske poneverbe.

2.1 Pravne poneverbe

Poslovni dogodek se izvaja v okviru pravic, ki povzročajo donos (prihodke) in obveznosti. Posledica teh je poraba (so odhodki). Najpogostejše pravne poneverbe so navidezni posli.

2.1.1 Navidezni posli

Pri navideznih poslih se dejanska vsebina poslov razlikuje od njene oblike. Gre za sklepanje navideznih pogodb, ki naj bi davčne organe odvrnile od preverjanja dejanskega stanja. Navidezna oziroma simulirana pogodba je dvostranski pravni posel, sklenjen ustno ali pisno. Je pogodbeni dogovor za neupravičeno znižanje davčne osnove oziroma za neupravičeno pridobitev ali izrabo davčnih olajšav. Za civilnopravne zadeve so take pogodbe nepomembne, saj nimajo učinka.

Navidezne pogodbe so na primer pogodbe o sklenitvi delovnega razmerja, pogodbe o nakupu, posojilne pogodbe, poročta in druge. Ob glavni pogodbeni obveznosti, kot so na primer nakupna cena, plačilo odpravnine, honorar za svetovanje, so lahko zapisane še druge izmišljene obveznosti. Te je treba ob prekinitvi pogodbe plačati kot pogodbeno kazen, premije za odlog plačila ali odškodnine. Navidezne pogodbe, s katerimi se davčni zavezanec obveže za plačilo storitve, kljub temu da je ne bo prejel ali pa bo neenakovredna plačilu, povzročajo:

- premik dobička iz ene pravne osebe v drugo, da bi se zmanjšal davek od dohodka pravnih oseb in dohodnine (iz d. o. o. v d. n. o.);
- prikritje zasebnega izdatka oziroma;
- prikritje izplačila dobička zaradi zmanjšanja davka od dohodka pravnih oseb in dohodnine.

Pomembnejše navidezne pogodbe so:

- **Navidezna pogodba o sklenitvi delovnega razmerja.** Njen namen je ponarediti stroške dela. Njena najpogostejša pojavna oblika je izplačevanje plače domnevemu zaposlenemu (sorodniku), ki v podjetju ni zaposlen in do katerega v resnici ne obstaja obveznost. Zaradi progresivne dohodninske obdavčitve se z delitvijo davčnih osnov zmanjšujejo davčne obveznosti.

- **Navidezna pogodba o nakupu.** Navidezna pogodba o nakupu se sklene, da bi se umetno povečali odhodki in s tem zmanjšala davčna osnova. Navidezna pogodba o nakupu je pogodba o nakupu delnic, o nakupu nepremičnin, pogodba za storitve (svetovalne in posredniške) ter posojilna pogodba.
- **Navidezna licenčna pogodba.** Pri navidezni licenčni pogodbi gre za navidezen prenos patentov, licenc in drugih pravic, da bi se znižala davčna osnova (prenos licence od fizične osebe (dajalca licence) k pravni osebi (prejemniku licence)).
- **Navidezna pogodba o finančnem najemu.** Pri finančnem najemu se v poslovnih knjigah obračunajo amortizacija in stroški obresti, medtem ko se pri poslovnem najemu izkažejo samo stroški najema. Če so stroški amortizacije in obresti manjši od stroškov najema, potem poslovni najem izkažemo kot finančnega.

2.1.2 Navidezno poslovanje

Z navideznim poslovanjem želi davčni zavezanec davčnemu organu prikazati stanje, ki se razlikuje od dejanskega. Primer navideznega poslovanja je navedba sedeža podjetja ali kraja opravljanja gospodarske dejavnosti na območju z nižjo davčno stopnjo ali območju z davčno olajšavo. Pri osebnih obdavčitvah se z navideznim prebivališčem v tuji državi z nižjo dohodninsko stopnjo izognemo popolnemu plačilu dohodnine v državi vira (davčne oaze).

2.2 Knjigovodske poneverbe

Knjigovodske poneverbe sodijo, v nasprotju z vsebinsko napako oziroma napako dvojnega knjiženja, k pripravljalnemu delom poneverjanja. Pri teh metodah davčni utajevalec:

- ponareja listine, tako da ustrezajo računovodskim standardom;
- zajema prihodke in odhodke časovno in stvarno napačno.

2.2.1 Poneverbe knjigovodskih listin

Te zajemajo poneverbe zunanjih in notranjih knjigovodskih listin. Ker imajo zunanje knjigovodske listine večjo dokazno vrednost od notranjih, se izdajajo predvsem ponarejene zunanje listine. Ponarejene so listine, katerih vsebina je v kakršnikoli obliki preračunljivo prirejena. Mednje uvrščamo:

- tuje listine, ki smo jih izdelali sami in
- stare knjigovodske listine s spremenjenimi časovnimi podatki.

V prvem primeru so za ponarejanje izdelane nove listine, v drugem pa se ponovno uporabljajo stare, vendar s spremenjenimi datumi. S tem se formalno doseže pravilna knjižba podatkov na podlagi napačnih knjigovodskih listin. Ponarejeni prejeti računi so najpomembnejše sredstvo povečanja odhodkov ali zmanjšanja prihodkov (ponarejanje računov z manjšim zneskom).

Zavestne računске napake in ponarejanje zneskov

Zneski se ponarejajo na prejetih računih oziroma knjigovodskih listinah. Tako se pravilna vrednost poslovnega dogodka spremeni.

a) Z zavestnimi računskimi napakami pri:

- seštevanju,
- množenju in
- računalniškem prenašanju podatkov (izkazovanje manjših vrednosti v otvoritveni bilanci od tistih v zaključni bilanci preteklega leta).

b) S ponarejanjem zneskov, in sicer z:

- zamenjevanjem števil (na primer iz zneska 1175 nastane znesek 5171) in
- njihovim podaljševanjem (napako pri postavljanju decimalne vejice ali podaljševanje s številkami; tako iz vrednosti 261 nastane vrednost 2610 ali pa je račun povišan z 90 na 490).

2.2.2 Mehanske poneverbe

Z mehanskim poneverjanjem listin se spreminja njihova vsebina. Sem sodijo brisanje, pisanje čez že napisano in uničevanje knjigovodske dokumentacije. Z uničenjem dokumentacije ali z neustreznimi dokazili poskušajo davčni utajevalci doseči ocenitev davčne osnove v svojo korist. Primeri mehanskih poneverb so:

- odstranitev izvirnih popisnih oziroma drugih listin ter
- poneverbe z dodatki, spremembami in izbrisanimi številkami.

2.2.3 Napačno zajemanje poslovnih dogodkov

a) Časovno napačno zajemanje. Napačno ugotavljanje davčne osnove temelji na časovno napačnem zajemanju prihodkov in odhodkov. Primer za časovno napačno zajemanje je: decembra leta 200X je prejet račun in prevzeto blago, poslovni dogodek pa je knjižen šele januarja leta 200X + 1.

b) Stvarno napačno zajemanje. Napačno ugotavljanje davčne osnove temelji na stvarno napačnem zajemanju prihodkov in odhodkov:

- podatki o poslovnih dogodkih niso knjiženi (neknjiženje) ter
- podatki o poslovnih dogodkih so knjiženi na napačnih kontih in ne vplivajo na davčno osnovo (napačno knjiženje).

2.2.4 Neknjiženje poslovnih dogodkov

Neknjiženje poslovnih dogodkov je najpogostejša metoda davčne utaje. Uporablja se zlasti, pri prodaji brez računov. Neknjiženje lahko imenujemo tudi zunajknjigovodsko poslovanje. V takšnih primerih obstajajo vzporedna knjiženja (na črno).

2.2.5 Napačno knjiženje

Za oblikovanje vzporednih (črnih) zalog se uporabljajo postopki knjiženja na konte v knjigovodstvu in zunajbilančno, ki kršijo načelo formalne pravilnosti. V primerjavi z drugimi

metodami (navideznimi pogodbami, ponarejanjem listin in zneskov) ta metoda odvrta pozornost od sledi, ki kažejo na napačne ali ponarejene poslovne dogodke. Napačno knjiženje se opravlja na kontih, ki so nedorečeni in na katerih so že knjiženi različni poslovni dogodki (prehodni konti), ali na anonimnih računih pri banki in pri drugih finančnih organizacijah.

2.3 Vsebinske napake

Metoda vsebinskih napak temelji na poljubni knjižbi na kontih uspeha in kontih stanj z namerno zamenjavo obremenitve. Zaradi napake so poslovni dogodki knjiženi tako, da ne vplivajo na poslovni izid (nevtralni učinek) ali zmanjšujejo davčno osnovo (zmanjševalni učinek).

3 Vrste davčnih utaj pri davku od dohodka pravnih oseb

Sem sodijo splošne in druge poneverbe in prevare pri prihodkih, stroških, odhodkih, sredstvih in virih sredstev za zmanjšanje davčne osnove.

3.1 Prihodki

Med metode zmanjševanja prihodkov sodijo neprijava dejavnosti, odjava poslovanja, ponarejanje listin za uveljavljanje davčne olajšave in nezajemanje prihodkov (Paufler, 1983, 78-103).

3.1.1 Neprijava dejavnosti

Davčni zavezanec prepreči knjiženje prihodkov, če ne prijavi poslovanja. S tem onemogoči obdavčevanje že od začetka poslovanja. Po zakonu so pravne in fizične osebe dolžne prijaviti svojo dejavnost, da jih davčni organ lahko nadzira. Odkrivanje neprijavljenih podjetij in neprijavljenih oseb v svobodnih poklicih postaja s povečevanjem poslovnih dejavnosti vedno težje. Metoda je omejena le na določene dejavnosti in poklice, ki imajo možnost pogostega spreminjanja sedeža. Davčna utaja z ne prijavo dejavnosti ne vpliva samo na davek od dohodka pravnih oseb, ampak tudi na dohodnino, prispevke za socialno varnost, davek na dodano vrednost in druge dajatve.

3.1.2 Odjava poslovanja

Poslovanje odjavimo, vendar ga nadaljujemo. Poslovnih dogodkov ne knjižimo in davkov ne plačujemo.

3.1.3 Ponarejanje listin za uveljavljanje davčne olajšave

Davčni predpisi natančno opredeljujejo davčne olajšave in pogoje za njihovo izrabo. S ponarejanjem knjigovodskih listin prilagaja davčni utajevalec dejstva zakonskim zahtevam.

Za to uporabi navidezne pogodbe, ponarejene listine, napačna knjiženja in drugo. Čim več dokazil zahteva zakonodajalec pri izrabi davčnih olajšav, tem večja je možnost, da bo ponarejena listina odkrita. Zato se ta metoda v primerjavi z drugimi uporablja redko.

3.1.4 Nezajemanje prihodkov

Davčni utajevalec prihodkov ne zajema:

- če niso knjiženi,
- če so knjiženi, vendar se pri določitvi davčne osnove ne upoštevajo, ali
- če se davčne olajšave upoštevajo na podlagi izmišljenih predpostavk.

Poslovanje brez računov

Namen poslovanja brez računov ali poslovanja na črno je prikriti prihodke. Poslovanje na črno ločimo glede na:

- delež od prometa, za katerega niso izdani računi in ki ni evidentiran. Ločimo nefakturiranje in delno fakturiranje.
- izdajanje računov pod navideznimi pogoji (črnimi pogoji).

Glede na knjigovodsko obravnavanje ločimo:

- poslovanje na črno, ko samo eden od poslovnih partnerjev ne opravi knjiženja (kupec ali dobavitelj);
- poslovanje na črno, ko noben poslovni partner ne knjiži podatkov o poslovnih dogodkih (ne kupec ne dobavitelj).

Neknjiženje podatkov o poslovnih dogodkih na obeh straneh prepreči sledi za odkrivanje davčnih utaj (pri kupcu ali pri dobavitelju). Zaradi enostavnosti se ta metoda najpogosteje uporablja. Večina kršiteljev knjiži prihodke od poslovanja na črno zunajbilančno ali bilančno na anonimni konto, ki ni povezan z glavno knjigo.

Na črno se lahko posluje na podlagi menjave dobrin ali storitev, pri plačilih pa gotovinsko.

a) Neizdajanje računov

Pri tej metodi podatki o poslovnih dogodkih niso knjiženi v poslovne knjige. Poslovni proces ni mogoč brez nabave prvin zanj. Te se nabavljajo brez računa in evidenc. Metoda je primerna pri dejavnostih z gotovinsko prodajo, ki jo kupci izrabijo za poslovanje na črno. Takšna podjetja ne vodijo analitične evidence dobaviteljev; tako kupec ne more inšpicirati nabave blaga. Kupci plačujejo nabavljeno blago s črnim denarjem in oblikujejo črne zaloge. S tem onemogočajo odkritje davčne utaje.

b) Delno izdajanje računov

Za to metodo je značilno, da je del nabave ali storitev knjižen v skladu s predpisi, del pa ne. Del, za katerega račun ni izdan, je neknjižena pretirana cena, ki se doseže s preračunljivo prilagoditvijo cene ali količin.

- **Zniževanje cen**

Obstajata dve ceni: nižja - na računu in višja - dejanska. Razlika je predmet poslovanja, za katerega ne izdamo računa (pretirana cena). Prodajalec izkazuje v knjigah terjatve po nižjih vrednostih, kupec pa izkazuje obveznosti po višjih vrednostih. Za spremljanje razlike v ceni se uporabljajo dvojni računi in spremljevalne listine (dobavnice). Zaradi možnosti primerjanja cen se spremeni ime blaga, listina o kakovosti blaga (staro blago ali odpad) ali pa se uporabljajo stari ceniki. Ta metoda se pogosto uporablja pri prodaji nepremičnin. Za prikrievanje prevar se podpisujejo navidezne pogodbe. Znesek kupnine, za katerega ni izdan račun, se plača v gotovini ali se nakaže na anonimni račun v državi, ki imetnikov računov ne razkrivajo (Švica, Avstrija, Nemčija Luksemburg).

- **Zmanjševanje količin**

Znesek na računu se lahko zmanjša na podlagi količin oziroma obsega dela. Prodajalec želi z delnim računom zmanjšati prihodke, kupcu pa omogoči oblikovati črno stanje (zalog, denarnih sredstev).

V primerjavi z neizdajanjem računov je delno zaračunavanje manj opazno, ker se prevzem in izdaja blaga v knjigah izkazujeta, pa čeprav samo delno.

c) Oblikovanje navideznih pogojev (črnih pogojev)

Pri tej metodi se navidezno oblikujejo še drugi prodajni pogoji (ob ceni in količini). Mednje uvrščamo prikriti količinski rabat in popust. Ta metoda omogoča prilastitev neknjiženih zneskov ali kopičenje neknjiženih zalog.

- **Prikriti količinski rabat**

Prodajalec knjiži količinski rabat, kupec pa ne. Prodajalec izplača kupcu rabat v gotovini (na črno), na anonimni račun ali pa mu za znesek odobrenega količinskega popusta izroči blago. Kupec namesto zmanjšanja obveznosti do dobavitelja prejme denarna sredstva ali prevzame blago in oblikuje črne zaloge. Davčno utajo lahko odkrijemo samo s primerjavo prometa med kupcem in prodajalcem, saldo na dan sestavitve bilance stanja pa je usklajen.

- **Prikriti popust**

V nasprotju s količinskim rabatom, popust ni značilen za določeno panogo, ampak je vezan na čas poravnave obveznosti. Lahko je časovni popust (skonto), popust zaradi zaupanja (bonusi) ali poseben popust (odpravnine ali povračila).

Podobno kot pri rabatu gre tudi tu za dogovor med prejemnikom in dajalcem odpravnine. Pri knjiženju so opravnine napačno označene ali skrite na skupnem kontu. Zaradi vse bolj negotovega tržnega položaja kupci povečujejo pritisk na prodajalce. Ti so zaradi ohranjanja prodaje prisiljeni pomagati pri davčnih utajah, če ne želijo izgubiti naročil (prikrite opravnine).

č) Poslovanje z računi

V nasprotju s poslovanjem brez računov oziroma poslovanjem na črno so pri poslovanju z računi podatki o njih zabeleženi v poslovnih knjigah. Pri tej metodi prihodke in odhodke časovno neustrezno zajemajo, tako da se pred ali med ugotavljanjem davčne osnove zmanjšajo prihodki z izknjiženjem ali s premikom na področje, za katero ne velja davčna obveznost.

d) Izknjiženje prihodkov

Izknjiženje že knjiženih prihodkov opravimo s storno knjiženjem ali z vsebinsko (sistemsko) napako. Pojavne oblike so:

- **storno knjiženje.** Za prilastitev že knjiženih prihodkov se izdajajo listine za utemeljitev storno knjiženj prihodkov. Ponarejena kupčeva reklamacija je osnova za zmanjšanje prihodkov in vrnitev blaga, ki ga zaradi reklamacije odpišemo;
- **vsebinska (sistemska) napaka.** Pri tej metodi, s katero se zmanjšujejo prihodki, se podatki o poslovnih dogodkih knjižijo tako, da ne vplivajo na poslovni izid. To se doseže z napačno zaključno knjižbo (namesto na konte uspeha knjižimo na konte stanja), ki ne vpliva na poslovni izid, ampak le na bilančno vsoto.

e) Premik prihodkov

Premik prihodkov opravimo z namenom, da bi jih zmanjšali. Premik opravimo na zasebno področje ali na tretje osebe. Špekulacija se opravi na podlagi ponarejanja listin (pogodb o nakupu).

f) Nevtralna odprava skritih rezerv

Cilj metode je odprava skritih rezerv, ki so nastale s premajhnim ovrednotenjem sredstev ali prevelikim ovrednotenjem dolgov, ne da bi se povečala davčna osnova. Razlikujemo:

- **odpravo skritih rezerv pred odtujitvijo oziroma prodajo,** pri čemer se s simuliranim pripisom (sistemsko napako) knjigovodska vrednost premalo ovrednotenega sredstva poveča na prodajno vrednost;
- **odpravo skritih rezerv po odtujitvi oziroma prodaji,** pri čemer se s simuliranim pripisom (sistemsko napako) poveča popravek vrednosti osnovnega sredstva.

V obeh primerih je davčni utajevalac prilagodil protiknjižbo tako, da ne vpliva na davčno osnovo.

3.2 Odhodki

Davčna utaja s povečanjem odhodkov obsega metode, ki povečujejo odhodke in zmanjšujejo davčno osnovo. Najpogosteje temeljijo na izmišljenih odhodkih ali odhodkih, ki jih kljub omejitvi z davčnimi predpisi vključujemo med odhodke (Paufler, 1983, 104-133).

3.2.1 Stroški dela

Običajno so zajeti navidezni zaposlenci, ki v podjetju niso več ali pa v njem sploh niso bili zaposleni. Visoka progresivna obdavčitev je osnova, da se del zneska za plače lastnikov oziroma posloводства prikrito knjiži med stroške dela.

3.2.2 Drugi stroški dela

Gre za metodo prikrivanja s knjiženjem osebnih izdatkov. Med odhodki so knjiženi osebni izdatki za dohodnino, prispevki za zdravstveno zavarovanje in življenjsko ali škodno zavarovanje.

3.2.3 Potni stroški in stroški reprezentance

Davčna utaja temelji na

- stroških, ki kršijo prepoved knjiženja osebnih izdatkov, in
- stroških, ki presegajo zakonsko omejeni znesek knjiženja osebnih izdatkov.

Utaja nastane z uporabo metode poneverb knjigovodskih listin. S ponarejanjem knjigovodskih listin osebne izdatke knjižijo med stroške ali pa, ne da bi ponarejali, knjižijo davčno nepriznane odhodke. Pri potnih stroških najpogosteje knjižijo stroške kilometrin in dnevnic na osnovi izmišljenih poslovnih dogodkov. Kasnejše preračunljivo prilagajanje se omejuje na povečevanje zneskov ali ponovno uporabo starih listin.

3.2.4 Vzdrževanje

Davčne utaje pri stroških vzdrževanja lahko razdelimo na:

- knjiženje stroškov kljub neustreznim podlagam in
- knjiženje stroškov kljub omejitvam.

Prva možnost obsega knjiženje zasebnih izdatkov kot stroškov vzdrževanja podjetja ali knjiženje izmišljenih stroškov vzdrževanja.

Druga možnost pomeni zavestno neupoštevanje računovodskih standardov ali davčnih predpisov. Gre za izkazovanje stroškov vzdrževanja namesto povečevanja nabavne vrednosti ali zmanjševanja popravka vrednosti osnovnega sredstva, kljub temu da se poveča vrednost sredstev ali podaljša doba uporabnosti.

3.2.5 Stroški reklam in svetovanj

Podkupnine, darila oziroma prispevke podjetja pogosto prikrivajo tako, da jih knjižijo med stroške za reklamo ali svetovanje. Namen napačnega knjiženja je prikrivanje izmišljenih poslovnih odhodkov (navidezne pogodbe), knjiženje celotnih stroškov, čeprav jih davčni predpisi omejujejo, ali pa knjiženje izdatkov, ki jih davčni predpisi ne dovoljujejo. Izmišljeni stroški se dokazujejo z izmišljenimi pogodbami (davčno, pravno, podjetniško svetovanje ali svetovanje nadzornemu svetu).

3.2.6 Pravica do uporabe

Na podlagi navideznih pogodb so knjiženi stroški uporabe stvari in pravic. Plačila najemnin, zakupnin, pravic in licenčnin se nakažejo v tujino, da bi se izognili nadzoru domačega davčnega organa. Najemodajalec, zakupodajalec ali dajalec pravic in licenc je tuja navidezna družba ali hčerinsko podjetje davčnega zavezanca.

3.2.7 Stroški materiala

Izmišljeni stroški materiala

Na podlagi ponarejenih listin (samoizdanih računov dobavitelja, ponovno uporabljenih dobaviteljevih starih računov, ponovne dobaviteljeve zahteve po izdaji računa) knjižijo stroške porabe materiala oziroma povečanje zalog materiala in trgovskega blaga. Na podlagi teh listin izdajo še ponarejene prejemnice in izdajnice blaga in materiala.

Ob metodi poneverb listin in napačnih knjižb uporabljajo še metodo napačnega računa. Izvedemo jo po prejemu ali ob izdaji računa. Posledica te metode je račun z večjim zneskom od dejanskega. Njen cilj je, da dobavitelj:

- zaračuna višje cene, kot so določene s cenikom, in/ali
- ne upošteva popustov in/ali
- dostavi več materiala in blaga, kot ga prikaže v poslovnih knjigah.

Račun se plača ločeno; dejanski znesek se nakaže dobavitelju, razlika pa na anonimni račun.

Izmišljeni stroški nabave

Izmišljeni stroški nabave, na primer za transport, zavarovanje transporta, pakiranje, embalažo, carine in drugo, povečujejo nabavno vrednost zalog, ob njihovi porabi pa stroške oziroma odhodke. Stroške ponarejajo po metodah:

- dodatnega povečevanja vrednosti (z izmišljenimi računi) in
- napačnega računa.

Metodo napačnega računa je takrat, ko davčni zavezanec sam nabavi blago, dobavitelj pa mu zanj izda račun za prevoz. Metoda je uporabna pri lastnem voznem parku. Razliko si prilasti davčni utajevalec s plačilom na anonimni račun ali s prisvojitvijo materiala in trgovskega blaga.

Neknjiženi popust

Nabavna vrednost materiala in blaga se knjiži na podlagi računov. Pri tem ne knjižijo prejetih popustov ali zahtevanih in odobrenih reklamacij. Posledica so večji stroški materiala ali blaga. Razlika se izravna s prevzemom materiala ali blaga pri dobavitelju in z oblikovanjem črnih zalog ali nakazilom na anonimni račun.

Nabava materiala za osebne namene

Po tej metodi se osebni izdatki knjižijo kot stroški oziroma odhodki.

3.2.8 Amortizacija

Metode davčne utaje, ki vplivajo na stroške amortizacije, so izmišljen obseg amortizacije, amortizacija po spremenjeni členitvi sredstev, amortizacija pred prenosom v uporabo in izredni odpis.

Izmišljen obseg amortizacije

Amortizacijo lahko povečamo z obračunom amortizacije:

- nerazpoložljivih osnovnih sredstev in
- razpoložljivih sredstev, katerih nabavna vrednost je izkazana višje.

Metoda zajema večkratno amortizacijo istega osnovnega sredstva pri davčnem zavezancu ali pa amortizacijo istega osnovnega sredstva pri več davčnih zavezancih. Primer za to je amortizacija sredstev, danih v najem ali zakup, pri katerih se posest in lastništvo razhajata.

Amortizacija po spremenjeni členitvi sredstev

S spremembo členitve osnovnih sredstev si davčni zavezanec nezakonito pridobi možnost amortizacije po višjih amortizacijskih stopnjah. O takem ponarejanju govorimo:

- če so neamortizljiva sredstva prenesena na bilančne postavke za amortizljiva sredstva in
- če je osebno sredstvo prikazano kot amortizljivo sredstvo.

Napačno členitev sredstev izvedemo ob nakupu ali pozneje z napačno otvoritveno bilanco. V otvoritveni bilanci se popravek vrednosti že amortiziranih sredstev prenese na neamortizirane postavke ali na postavke z višjo amortizacijsko stopnjo. Pri tem otvoritvena bilanca tekočega leta in bilanca preteklega leta nista usklajeni, zato je kršeno načelo kontinuitete.

Amortizacija pred prenosom v uporabo

Na podlagi ponarejenega datuma nabave (dejanska nabava: november, popravljena nabava: februar) se omogoči predčasna amortizacija.

3.2.9 Izredni odpis

Za izredni odpis se uporablja metoda prilagajanja dejanskih stanj. Dejansko stanje se prilagodi tako, da osnovno sredstvo ponovno ovrednotimo in omogočimo dodatno amortizacijo zaradi padajočih nabavnih cen.

3.2.10 Izmišljena izguba

Ta metoda se lahko uporablja na vseh področjih poslovanja (kjer so možni viri izgube); izguba naj bi nastala zaradi:

- nenamenskega skladiščenja, poškodovanih zalog ali zastarelosti (mode);
- pomanjkljivosti pri izbiranju in izvajanju proizvodnih postopkov, ki povzročajo izpad proizvodov (izmet);

- izbora kupcev brez preverjanja njihove bonitete (posledica je odpis terjatev) ter
- upravljanja premoženja (vrednotnic).

Izmišljeno izgubo delimo na:

- izgubo, ki nima gospodarske podlage,
- osebno izgubo in
- z davčnega vidika neustrezno izgubo.

Izmišljena izguba temelji na navideznih pogodbah. Glede na stopnjo verjetnosti izgube jo delimo na:

- domnevno že nastalo izgubo in
- domnevno pričakovano izgubo.

3.3 Sredstva

Sem sodijo metode za znižanje davčne osnove na področju sredstev (Paufler, 1983, 134-146).

3.3.1 Prikrivanje na podlagi popisa

Popis je zakonsko predpisan. Je osnova za sestavitev letnih računovodskih izkazov. Ker je določen z zakonom, so se razvile metode prevar za zmanjševanje sredstev, in sicer:

- metoda napačnega ali ponarejenega popisa in
- metoda prikrivanja posledic za poslovni izid.

S ponarejenim popisom poskušamo prikriti črno stanje sredstev in njihovo porabo. Popisne poneverbe so lahko posledica:

- zapisa napačnih vrednosti ali količin in
- popravkov popisnega elaborata.

Metoda temelji na ponarejanju popisnih listin, zmanjševanju količin in odstranjevanju popisnih listov ali kontnih izpisov. Z dejanskim popisnim stanjem se zagotovi pregled nad poslovanjem, s ponarejenim stanjem želimo to stanje načrtno prikriti.

3.3.2 Nenatančen popis količin

Količine materiala in blaga so zajete nepopolno, zlasti če obstaja možnost izpraznitve skladišč. Količine zmanjšata podjetje in tretja oseba.

- **Neknjiženje večjih učinkov zaradi spremenjene tehnologije.** Posledica nove tehnologije so večji količinski učinki, ki niso izkazani (razlika glede na učinke po stari tehnologiji) in so osnova za črne zaloge.
- **Izločitev navidezno manjvrednega materiala in blaga.** Pod predpostavko, da proizvodov in blaga zaradi poslabšanja kakovosti ali zastaranja ni mogoče prodati, se nepoškodovana in uporabna sredstva pri popisu izločijo in nato prisvojijo.
- **Izpustitev že utajenih sredstev iz popisa.**

Spremenjeno ovrednotenje sredstev

- **Napačna posamična ocenitev.** Pravilno popisane količine ovrednotimo z napačnimi, nižjimi cenami (metoda delnega aktiviranja).
- **Napačna skupna ocenitev.** Zalogam pripišejo nekatere skupne značilnosti, kot sta kakovost in cena. Zato se skupna ocenitev izvede še posebej, če se nabavne cene spreminjajo (povprečna cena zadnjega meseca ali četrletja).

3.4 Obveznosti do virov sredstev

Zajema metode za znižanje davčne osnove na področju obveznosti do virov sredstev (Paufler, 1983, 148-156).

3.4.1 Izmišljene rezervacije

Izmišljene rezervacije se oblikujejo brez davčnopravne podlage. Oblikovanje rezervacij se utemljuje z navideznimi pogodbami, če jih ni mogoče oblikovati poljubno in brez ponarejenih listin. Pogoste so rezervacije:

- do tretjih oseb (rezervacije za neobstoječe obveznosti, davčni dolgovi do oseb, s katerimi ni sklenjeno delovno razmerje);
- za jamstva brez pravnih in moralnih obveznosti do tretje osebe (odpravo napak v garancijskem roku in uveljavljanje odškodnin);
- za neobstoječe možne izgube (popravke terjatev in druga splošna tveganja) in
- za neobstoječe stroške (za velika popravila).

3.4.2 Izmišljene obveznosti

Pojavljajo se tako kratkoročne kot dolgoročne izmišljene obveznosti. Služijo ponovnemu bilančnemu izkazovanju črnega premoženja. Najpogostejša je protiknjižba v okviru izmišljenih odhodkov, ki nastane na podlagi navideznih pogodb (s poslovnimi prijatelji) z navideznimi upniki.

4 Davčne nepravilnosti in davčne utaje pri DDV

Davek na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV) je za utajevanje primerna in priljubljena davčna vrsta. Razlogov je več in jih lahko razdelimo v dve skupini.

V prvo skupino spadajo razlogi, ki so posledica množice poslovnih dogodkov pri prometu blaga in storitev, kar je težko nadzirati. Za učinkovito preprečevanje davčnih utaj mora biti nadziranje sprotno in čim bližje trenutku transakcije.

Drugi razlog izvira iz njegove systemske zasnove, predvsem iz možnosti odbijanja vstopnega DDV, preden prodajalec plača obračunan DDV. Trenutni davčni sistem, ki temelji na Direktivi Sveta 2006/112/ES, je ranljiv za davčne goljufije. Prost pretok blaga in storitev, prost pretok dela in kapitala od odprtja skupnega trga leta 1993 dopušča več možnosti za utajevanje. Prav tako davčnih utaj ni mogoče obravnavati omejeno znotraj nacionalnih meja.

Problematika utajevanja DDV je pereča tudi zaradi globalizacije (KOM, 2006) 254 endgültig, 3).

4.1 Kronološki razvoj davčnih goljufij

Že zelo zgodaj se je pokazalo, da evropski sistem DDV ni imun na davčne goljufije. V Evropski uniji so jih pričeli bolj natančno spremljati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja.

Teoretiki razlikujejo dve obdobji v intenzivnosti davčnega goljufanja. Prvo je obdobje sredi devetdesetih let. Takrat so ugotovili prve masovne oblike goljufij z DDV. Sprva so bile to enostavne davčne goljufije, kasneje so dobile večje razsežnosti. Najbolj razširjena oblika davčnih goljufij je bila vključitev domačih navideznih davčnih zavezancev, katerih naloga je bila, da izstavijo fiktivne račune. Na njihovi osnovi si je prejemnik odbil vstopni DDV, izdajatelj računa pa obračunanega DDV ni plačal. Ti davčni zavezanci so se pojavljali v navezi med tujim dobaviteljem in domačim kupcem blaga. Imenovali so jih »missing trader«. Po definiciji gre za pravne ali fizične osebe, ki ne poslujejo ali so le navidezno aktivne. Davčne uprave so jih izsledile šele po več kot enem letu delovanja, po navadi na podlagi analize registriranega sedeža, saj so bila pogosto registrirana v stanovanjskih naseljih. Po odkritju so se tovrstna podjetja običajno preselila nazaj v tujino (Füllsack in Sommer, 2006, 2).

Metode davčnih goljufij so se z leti izpopolnile. V vmesnem obdobju so znani primeri ustanavljanj davčnih zavezancev izključno z namenom, da bi izkoristili systemske slabosti DDV (tako imenovani »Broker« ali »Trader«). Kot odziv na stalno davčno inšpiciranje podjetij na nacionalni ravni so davčni goljufi vključili v verige nove člane, ki so se za DDV identificirali v drugi državi članici. V verigah so prevzeli funkcijo prejemnika blaga v intrakomunitarnem prometu. Nastale so goljufije, imenovane »izginuli trgovec«, kloniranje DDV številke in davčni vrtiljaki ter preprodajni posli.

Danes so v Evropski zvezi najpogostejše davčne goljufije t. i. davčni vrtiljaki in davčne goljufije v gradbeni dejavnosti. Prav tako so znane goljufije v katere so vključena plačilno nesposobna podjetja. Dobro so organizirane, systemsko načrtovane, saj so vanje vključene tudi banke, davčni svetovalci, odvetniki in drugi strokovnjaki.

4.2 Skupine davčnih zavezancev glede na nagnjenost k davčnim goljufijam

V teoriji obstaja več skupin davčnih zavezancev glede na nagnjenost k davčnim goljufijam. Razvrstiti jih je mogoče glede na dejavnost (na primer gradbena dejavnost ali proizvodnja in prodaja računalniških komponent sta opredeljeni kot najbolj tvegani dejavnosti z vidika DDV goljufij), gospodarski pomen, pravno obliko ali značilnost davčnih zavezancev, kot so:

- pogostost oddajanja davčnih napovedi (mesečni, polletni davčni zavezanci);
- davčni zavezanci, ki običajno zahtevajo vračilo DDV, ali doplačajo DDV;
- kakovost davčnih evidenc;
- ugotovitve prejšnjih davčnih inšpekcijskih pregledov;
- disciplina pri plačilu DDV.

4.3 Kriteriji za razvrščanje goljufij pri DDV

Davčne goljufije pri DDV je mogoče razdeliti v štiri skupine²:

- **Sistemske goljufije DDV davčni vrtiljak.**
- **Neupravičeno odbijanje vstopnega DDV novoustanovljenih podjetij, ki se za DDV identificirajo zgolj z namenom, da si ga odbijejo.** Gre za ustanavljanje navideznih (fiktivnih) davčnih zavezancev, ki izkazujejo visoke ustanovitvene stroške na podlagi ponarejenih prejetih računov. Zaradi teh računov si odbijejo vstopni DDV. Ko dobijo vrnjene, jih ponavadi likvidirajo.
- **Klasične oblike davčnih goljufij s ponarejanjem listin.** Pri tovrstni goljufiji si davčni zavezanec uveljavlja vstopni DDV na podlagi prejetih računov za blago in storitve, ki jih dejansko ni prejel. Tovrstne goljufije je mogoče preveriti le z davčnim inšpiciranjem. Zaradi velikega števila malih in srednjih podjetij ter omejenega števila davčnih inšpektorjev, odkrijejo le majhen del tovrstnih goljufij.
- **Siva ekonomija in delo na črno.** Največ sive ekonomije se pojavlja v gradbeni dejavnosti in na področju obrti.

Davčne goljufije je mogoče razdeliti tudi glede na to, ali se dogajajo na strani obračuna DDV (izstopni DDV) ali na strani vstopnega DDV. Po obsegu davčne goljufije in glede na to, ali sodelujejo v njej posamezniki ali organizirane skupine, pa razlikujemo enostavne in kompleksne goljufije.

4.4 Enostavne metode goljufij pri DDV

a) Neevidentiranje prodaje

To je najpreprostejša oblika goljufij z DDV, ko davčni zavezanec ne predloži davčnega obračuna ali predloži nepopolne podatke o prodaji. Tovrstne goljufije so v praksi pogoste, vendar so za davčne organe neproblematične, dokler lahko davčnemu zavezancu s pomočjo pričevanja, izdanimi in prejetimi računi dokažejo oziroma vsaj ocenijo dejanski obseg prodaje. Goljufija je neproblematična tudi zato, ker vključuje samo enega davčnega zavezanca, ki ne deluje organizirano in povezano.

b) Nepopolno evidentiranje prodaje

Tovrstna goljufija je pogosta v dejavnostih, ki poslujejo z gotovino ali s končnimi kupci. Prav tako je mogoče, da se zaračunani znesek ne ujema z dejansko vrednostjo prejetega denarja ali pa računa za opravljen promet ne izdajo. Na ta način davčni zavezanec zniža davčno obveznost ali se zadržuje pod pragom, ko je potrebna identifikacija za DDV. S tem se izogne identifikaciji in obračunavanju DDV ter administriranju za namene DDV (Prezelj, 2006, 11-12).

² Povzeto po: Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD). 3. Umsatzsteuer. Erscheinungsformen und Dimensionen des Umsatzsteuerbetrugs. Dostopno na: www.spd-landtag.de/download/050412UStBetr.pdf. Stran 20.

c) Uporaba napačnih davčnih stopenj

Če davčni zavezanec obračuna DDV po nižji davčni stopnji namesto po splošni, gre za davčno goljufijo. Tovrstne goljufije so pogoste pri gostinskih obratih, predvsem manjših, kot so kioski in menze, saj je pijača obdavčena s splošno davčno stopnjo, hrana pa z znižano davčno stopnjo (Nöhren, 2005,136).

č) Sklicevanje na oprostitev, čeprav predpostavke niso izpolnjene

O davčni goljufiji lahko govorimo tudi, ko davčni zavezanec izkaže neto vrednost prodanega blaga v pravilni višini, vendar DDV ne obračuna, saj se sklicuje na oprostitev naslova IX Direktive Sveta 2006/112/ES, čeprav pogoji za oprostitev niso izpolnjeni. Takšni primeru so pogosti pri prodajah blaga končnim potrošnikom in pri prometu z luksuznim blagom. Tovrstne goljufije je mogoče preveriti le s preverjanjem prevozih dokumentov, ki dokazujejo iznos blaga iz države (Nöhren, 2005,137).

d) Sprememba statusa osebnim vozilom iz novih v rabljena

V Nemčiji so razširjene goljufije pri intrakomunitarni prodaji novih vozil. Nova vozila so po zakonski rešitvi obdavčena z DDV v namembni državi. Z izdajanjem več zaporednih računov domnevnim kupcem v različnih državah članicah goljufi dosežejo, da se končnemu kupcu novo vozilo proda kot rabljeno vozilo, pri čemer je obdavčena le marža. Tovrstna goljufija zahteva izdajo dveh računov za isto vozilo. Prvič računa za intrakomunitarno dobavo blaga, ki je oproščena plačila DDV, drugič pa račun za končnega kupca, na katerem je davčna osnova razlika v ceni. Pri prodaji končnemu kupcu se tako dokončno obdavči ustvarjena razlika v ceni (Nöhren, 2005,137-138).

e) Fiktivno povečanje zneska vstopnega DDV

Davčni zavezanec poveča znesek vstopnega DDV tako, da uporablja izmišljene račune za neobstoječe nabave ter tako posredno zmanjšuje obveznost za DDV.

f) Nepravilno obračunavanje odbitnega deleža

Če davčni zavezanec opravlja obdavčljivo in oproščeno dejavnost, je višina vstopnega DDV, ki ga sme odbiti, odvisna od deleža obdavčljivih dobav v primerjavi z vsemi dobavami. Pravila za ugotavljanje odbitnega deleža pogosto zlorablajo tako, da je izračunani odbitni delež večji od tistega, do katerega je zavezanec upravičen.

g) Ustanavljanje podjetij in opredelitev za DDV zgolj zaradi odbijanja vstopnega DDV

Obstoječ sistem DDV omogoča registriranim davčnim zavezancem, da priznajo vstopni DDV, če izpolnjujejo formalne pogoje iz ZDDV. Prejemnik blaga si lahko vstopni DDV odbije povsem neodvisno od tega, ali ga je prodajalec plačal oziroma ali ga je izkazal v davčnem obračunu. Davčnim goljufom omogoča to ustanovitev podjetja zgolj zaradi povrnitve

vstopnega DDV-ja. Tovrstna oblika goljufije ima več različic z enim ciljem pridobivanja premoženjske koristi. Storilci priglasijo davčni upravi fiktivno osebno ali gospodarsko družbo za pridobitev identifikacijske številke za DDV, vendar s ponarejenimi dokumenti. Znani so primeri, ko ista oseba ustanovi na istem geografskem območju več davčnih zavezancev, ki jih prostovoljno identificira za DDV. Nato izkazujejo v davčnih obračunih ničelne zneske pri prodaji, pri nabavi pa velike zahtevke za vračilo DDV. Za tovrstno goljufijo je torej značilno prijavljanje dejansko nedelujočih podjetij, ki zahtevajo vračilo DDV na podlagi računov za neopravljen promet blaga ali storitev (Nöhren, 2005,179-180).

h) Odbijanje DDV na podlagi fiktivnih računov

Druga razširjena oblika davčnih goljufij je odbijanje DDV na podlagi fiktivnih ali ponarejenih računov. Bistvo goljufije je, da prejeti računi, ki so osnova za odbitek vstopnega DDV, ne temeljijo na dejanskem prometu blaga ali storitev. Davčni zavezanec ponaredi račune tako, da si pridobi prazne firmske papirje od dobaviteljev, jih da ponaredi ali skenira in nato reproducira dobaviteljev prejeti račun. Na podlagi enega računa si večkrat odbije vstopni DDV (Nöhren, 2005,182-183).

i) Večkratno registriranje istega davčnega zavezanca

Pri tej vrsti goljufije se davčni zavezanec neupravičeno večkrat identificira in preko več davčnih številk terjaja vračilo vstopnega DDV. Ker gre za manjše zneske vračil, se lažje izogne davčnemu nadzoru oziroma za davčne organe ni sumljiv.

j) Neidentificiranje za DDV

Identifikaciji za DDV se davčni zavezanec, ki presega vstopni prag, lahko izogne tudi tako, da vzporedno ustanovi več davčnih zavezancev in navidezno razdeli svojo dejavnost na manjše enote, ki ne dosegajo praga za identifikacijo za DDV. Proti tovrstni goljufiji se države borijo z določbami, kot jo pozna tudi naš ZDDV. »Če povezane osebe opravljajo promet blaga iste vrste oziroma promet storitev iste narave, se šteje skupni znesek vrednosti opravljenega prometa povezanih oseb v obdobju 12 mesece kot znesek, ki ga vsaka povezana oseba doseže sama.«

k) Goljufive identifikacije

Nekateri davčni zavezanci se identificirajo za DDV na podlagi izmišljene dejavnosti. Izdajajo fiktivne račune za neopravljen promet blaga oziroma nabavo. Predlagajo fiktivne davčne obračune in zahtevke za vračilo presežka DDV.

4.5 Kompleksnejše metode goljufij pri DDV

a) Izginuli trgovec »missing trader«

Prevara, imenovana »izginuli trgovec« (angl. missing trader), temelji na izkoriščanju principa obdavčevanja dobav znotraj Skupnosti po kraju pridobitelja. Blago, ki ga davčni zavezanec dobavi v drugo državo Skupnosti drugemu davčnemu zavezancu, je oproščeno plačila DDV v državi porekla in obdavčeno z DDV v namembni državi pri zavezancu, ki ga je nabavil po sistemu obrnjenega davčnega bremena (ang. reverse charge).

»Izginuli trgovec« se registrira za DDV v določeni državi v Skupnosti in nabavi blago v drugi državi znotraj Skupnosti. Blago prodaja najprej v državi, kjer je registriran in (pravilno) obračuna DDV. Ko prejme plačilo za blago z vključenim DDV, izgine, ne da bi plačal DDV. To se običajno zgodi, preden davčni organ izvede sprotno kontrolo. Tovrstne davčne strukture so v praksi pogosto zelo zapletene, vključujejo večje število subjektov in posegajo na območje več držav. Najprimernejše za take transakcije je blago, ki se prenaša v velikih količinah, kot so na primer pijače in slaščice (Prezelj, 2006, 12).

b) Kloniranje številke za DDV

Goljufijo zasledimo tudi pod nazivom kraja identifikacijskih številke. Kloniranje številke za DDV pomeni, da oseba uporabi davčno številko drugega davčnega zavezanca. Oseba tako opravlja dejavnost, ne da bi se predhodno registrirala in uporablja tujo številko za DDV ter izgine, ne da bi predložila obračune DDV (tega tudi ne more, saj nima davčne številke). Ko kupec izdelkov od zavezanca s tujo davčno številko terja vračilo vstopnega DDV mu davčni organ zavrne vračilo DDV, saj uporablja zavezanec napačno davčno številko. Na drugi strani zavezanec, katerega davčna številka je bila »klonirana«, dobi zahtevek za plačilo DDV, ki je bil zaračunan ob uporabi njegovih podatkov. Pri tem s težavo dokaže, da so fakture lažne in da jih je izdal nekdo drug (Prezelj, 2006, 12-13).

c) Leasing posli

Za davčne goljufije so dovzetni tudi leasing posli vrednejše proizvodne opreme. Pri teh poslih z namerno povzročitvijo plačilne nesposobnosti plačnika davka dosežejo, da obračunan DDV ni plačan, domnevni kupec proizvodne opreme pa si vstopni DDV odbije. Pri leasing poslih je načrtovana plačilna nesposobnost zaradi neplačila davka na dodano vrednost precej pogosta (Scheel 2004, 42-43).

č) Izkoriščanje plačilno nesposobnih podjetij v davčnih goljufijah

V davčne goljufije so vključena tudi na videz oziroma namerno finančno nesposobna podjetja. Do davčnih goljufij pride, ko sta plačilno nesposobna prodajalec in kupec. V prvem primeru plačilno nesposoben prodajalec ne more plačati obračunanih davčnih obveznosti, kupec pa si vstopni DDV odbije. Drugi primer je za davčne oblasti še manj ugoden. Če je kupec plačilno nesposoben po zaključenem insolvenčnem postopku (prisilna poravnava, stečajni postopek), je prodajalec, ki mu kupec ni poravnal terjatve, upravičen do zmanjšanja izstopnega DDV,

kupec pa ne izgubi pravice do odbitka vstopnega DDV.³ V Nemčiji so ugotovili, da je tovrstna goljufija tesno povezana s konjunkturnimi gibanji v gospodarstvu.

Pogosta pojavna oblika davčnih goljufij je vključitev plačilno nesposobnih podjetij, ki posedujejo nepremičnine, v goljufive verige. Ta podjetja tik pred razglasitvijo plačilne nesposobnosti odtujijo nepremičnine. Kupcu zaračunajo nepremičnine z DDV. Kupec plača račun v bruto vrednosti, vendar zaradi plačilne nesposobnosti in blokiranega transakcijskega računa, prodajalec ne more prosto razpolagati s kupnino, saj se iz nje poplačajo drugi upniki. Tako dolžnega DDV ni sposoben plačati. Kupec nepremičnine pa prikaže plačan davek kot vstopni DDV (Mittler, 2004, 7).

Oblika goljufije, v katero so vključena plačilno nesposobna podjetja, je tudi plačilno nesposoben kupec. V tem primeru prodajalec proda blago z obračunanim DDV kupcu in obračunani DDV tudi plača v proračun. Zoper kupca nato sproži stečajni postopek ali postopek prisilne poravnave. Glede na to, da prodajalec v teh postopkih ni poplačan ali ni poplačan v celoti, zahteva na podlagi pravnomočno zaključenega stečajnega postopka ali postopka prisilne poravnave vračilo DDV (Mittler, 2004, 7).

Primeri davčnih goljufij se pojavljajo pri prodaji terjatev finančnim ustanovam. Pri njih odstopi kreditojemalec svoje dejanske in bodoče terjatve za zavarovanje posojila na kreditodajalca. Če slednji izterja terjatve, ni dolžan plačati izterjanega DDV, saj je davčni dolžnik še vedno prodajalec blaga. DDV je še vedno dolžan plačati kreditojemalec, ki pa je praviloma plačilno nesposoben in davčne obveznosti ne more plačati.

d) Gradbena dejavnost

Goljufije vključujejo fiktivne družbe, izdajanje fiktivnih računov za najem fiktivnih podizvajalcev.⁴ Za goljufije so ranljive naslednje storitve: konstruiranje, popravila, čiščenje in rušenje, najem delovne sile, prodaja zemljišč in zgradb z obračunanim DDV ter dobave odpadnega materiala (Prezelj, 2005, 23).

e) Goljufije, imenovane »davčni vrtiljak« (rounddabout fraud, carousel fraud, Karusellbetrug)

Bistveni del organiziranih DDV goljufij poteka v tako imenovanih davčnih vrtiljaki in preprodajnih poslih. Tovrstne goljufije so se pričele pojavljati po 1.1.1993, ko so bile med državami članicami odpravljene carinske meje in je bil uveden sistem plačevanja DDV v namembni državi po načelu obrnjenega davčnega bremena.

Davčni vrtiljak imenujemo posle, pri katerih potuje blago in računi v krogu med člani verige. Pri preprodajnih poslih pa kroži blago znotraj dobaviteljske verige do končnega potrošnika. Razlika med davčnimi vrtiljaki in preprodajnimi posli je v dosegi končnega kupca. Pri davčnih vrtiljaki se blago le preprodaja med člani verige in ne doseže končnega potrošnika.

³ Wirtschafts- und sozialpolitisches Forschung- und Beratungszentrum der Friederich – Ebert - Stiftung. Abteilung Wirtschaftspolitik (2003): *Volkssport Steuerhinterziehung. Für mehr Steuerehrlichkeit und Steuergerechtigkeit.* str. 29.

⁴ Povzeto po: Denar (2004): *DDV goljufije v EU.* Štev. 14, str. 19.

Goljufiga davčni vrtiljak je sistemska goljufiga DDV z dejanskimi in fiktivnimi večkratnimi nakupi in prodajami istega blaga med sodelujočimi davčnimi zavezanci. Gre za sistemske utaje DDV, pri kateri sodelujejo posebej za to ustanovljene mednarodne združbe. Namen davčnega vrtiljaka je izogniti se plačilu DDV, drugim členom v goljufigi verigi pa omogočiti odbitek fiktivnih zneskov DDV, da se doseže povračilo DDV ali zmanjšanje njegovega zneska, ki ga je treba plačati. Za doseganje tega nezakonitega cilja gospodarski subjekt, ki ne izpolnjuje svojih davčnih obveznosti, običajno ne izvaja nobene dejanske poslovne dejavnosti in nima premoženja, ampak le poštni predal. Po nekaj mesecih "formalne dejavnosti" izgine, ne da bi oddal davčni obračun in plačal davčni dolg, zato ga davčne uprave še posebej težko odkrijejo.⁵

Osnovna ideja tovrstne goljufige je doseči hitri dobiček na račun neplačevanja DDV v mednarodnem trgovanju in doseči prodajo blaga pod normalno tržno ceno. Pri pravih davčnih vrtiljkih praviloma ni prometa blaga, ampak med podjetji, vključenimi v verigo, krožijo le računi. Tovrstnih goljufig se lotevajo organizirane kriminalne združbe, ki izkoriščajo sistemske določila v zakonodaji o oproščenih intrakomunitarnih dobavah blaga kupcu v drugi državi članici EU⁶. Vpleteni zavezanci dobavljajo blago iz ene države v drugo, pogosto pa se dobave zaključijo v izvorni državi pri prvem dobavitelju blaga ali pri kupcu, ki ponikne in ne obračuna oziroma ne plača dolgovanega DDV. Učinki davčnih vrtiljakov so širši od same davčne goljufige, saj se na račun davčne goljufige znižuje tudi cena blaga. S tem si goljufigi davčni zavezanci pridobijo konkurenčno prednost pred poštenimi davčnimi zavezanci.

Osnovna logika teh poslov je naslednja. Podjetje s sedežem v eni od držav Evropske unije proda drage izdelke podjetju iz druge države članice. Kupec blaga z zamudo prijavlja intrakomunitarne pridobitve blaga ali predloži ukradeno identifikacijsko številko za DDV in prodaja blago končnim potrošnikom ali naslednjemu členu v verigi. Preden davčni organ prepozna prevaro, podjetje izgine s trga.

V davčnih vrtiljkih praviloma sodelujejo:

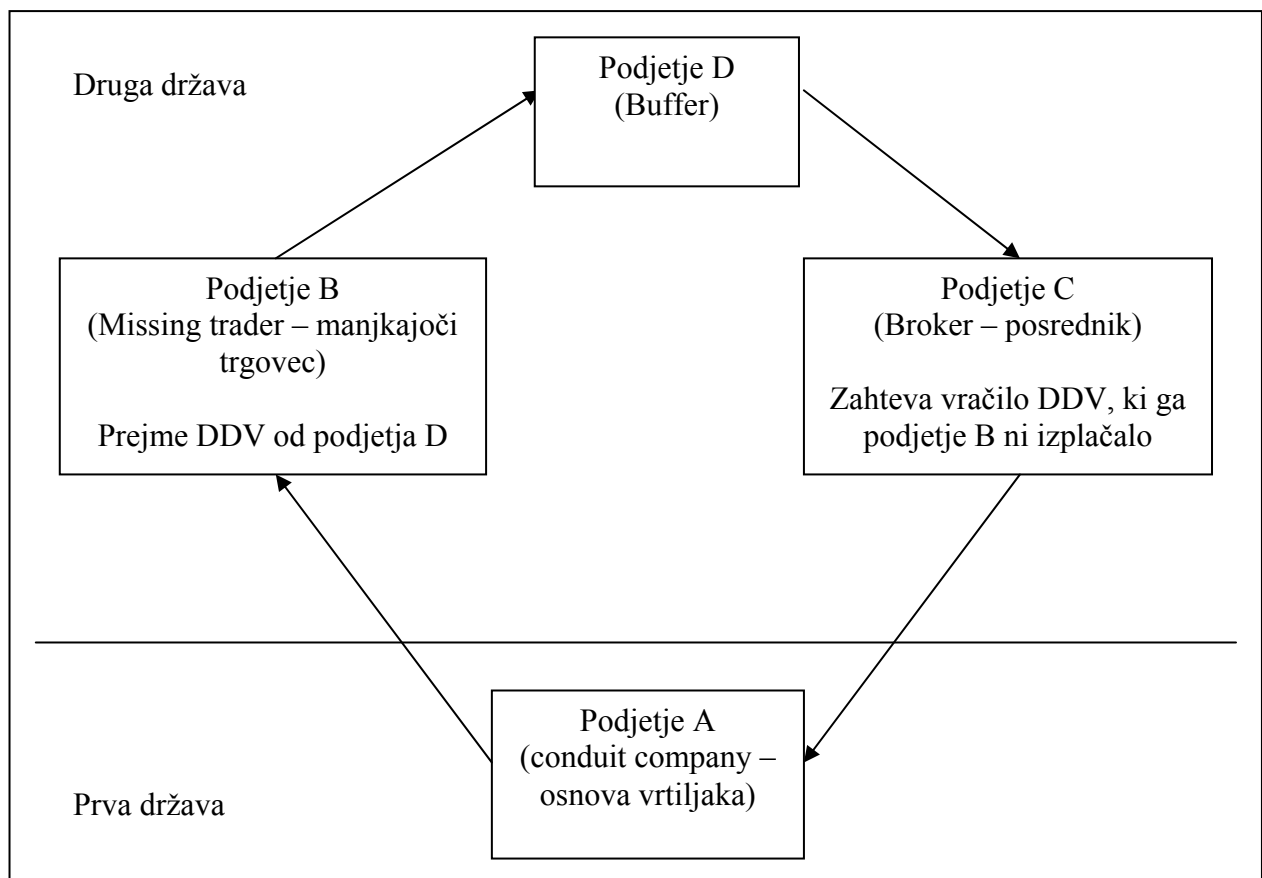
- »Izginuli trgovci« - podjetja, ki ne izpolnjujejo svojih davčnih obveznosti. Gre za navidezne davčne zavezance oziroma za nedelujoče davčne zavezance, ki opravljajo navidezne dobave blaga in ne oddajajo davčnih obračunov. Življenjska doba takih podjetij je kratka in traja po navadi nekaj mesecev. Njihova glavna vloga je izstavljanje računov z obračunanim DDV, ki si ga nato naslednji člen v verigi prizna kot vstopni DDV (*Dathe, 2004, 11*). Pogosto so registrirana v stanovanjskih četrtih ali pa njihov sedež ni znan, dejavnost ni jasno opredeljena. Njihovi ustanovitelji so tujci, ki niso dosegljivi. V davčnih verigah se tovrstna podjetja pojavljajo kot intrakomunitarni pridobitelji blaga, ki nato blago prodajo končnim kupcem, ali pa v vlogi intrakomunitarnega pridobitelja blaga za nadaljnjo preprodajo tega blaga »bufferjem« in »brokerjem.«

⁵ Evropski ekonomsko-socialni odbor (2007): Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o potrebi po razvoju usklajene strategije za izboljšanje boja proti davčnim goljufigam
COM(2006) 254 konč. - 2006/0076 (COD). Bruselj; 15.marec. 2007. Dostopno na: <http://eescopinions.eesc.europa.eu/eescopiniondocument.aspx?language=sl&docnr=406&year=2007>

⁶ Z goljufigo davčni vrtiljak se je srečalo tudi Evropsko sodišče v zadevah C-354/03 in C-355/03. Pojavilo se je vprašanje, ali je dobroverni prejemnik blaga v davčnem vrtiljaku upravičen do vračila vstopnega davka na dodano vrednost. Sodišče je razsodilo, da je potrebno presojati vsako prodajo blaga posebej, in ne kot del davčnega vrtiljaka. Dobroverni davčni zavezanec je upravičen do vračila vstopnega davka na dodano vrednost, če izpolnjuje zakonske pogoje, ne glede na to, da je del davčnega vrtiljaka. Povzeto po Meier, Franz (2006): *EuGH zum Umsatzsteuerbetrug bei »Karusellgeschäften« in der EU*. Deloitte Tax News März/april 2006. Dostopno na: <http://www.deloitte.at>, stran 1.

- »**Buffer**« je vmesni člen med »izginulim trgovcem«, drugim »buferjem« ali »brokerjem«. Njegova vloga v davčnem vrtiljaku je nakup blaga od »izginulega trgovca,« ki ga proda »brokerju«. Prepoznamo jih kot davčne zavezance, ki v zelo kratkem času dosežejo enormen promet blaga, ki ne uporabljajo običajne proizvodno distribucijske poti in da traja njihov »poslovni uspeh« le krajši čas (*Dathe, 2004, 11*). Pri poslovanju upošteva DDV zakonodajo, prav tako obračunava DDV in ga plačuje. Njegova naloga je, da davčnim oblastem onemogoča, da odkrijejo povezavo med »izginulim trgovcem« in davčnim zavezancem, ki zahteva vračilo DDV. »Bufferji« se ne pojavljajo v vseh davčnih vrtiljaki, njihovo število je odvisno od kompleksnosti vrtiljaka. Praviloma poslujejo z majhnimi maržami in jih ne bremeni poslovno tveganje.
- »**Broker**« je v osnovi veletrgovec in tudi končni prejemnik blaga oziroma uradni distributer v državah članicah. Je končni člen v verigi, ki kupuje blago od »posrednika« in ga proda končnemu potrošniku. Ko opravi intrakomunitarno dobavo blaga, zahteva vračilo DDV. Ko pa proda blago na domačem trgu, je tudi plačnik davka. »Posrednik« je vedno ustanovljen v državi, v kateri je identificiran »izginuli trgovec«.
- »**Conduit company**« - v verigi deluje vedno v drugi državi članici. Pojavlja se v vlogi dobavitelja blaga v drugo državo članico. Po navadi je ustanovljena za podporo mehanizma davčni vrtiljak. Lahko je tudi grosist, ki ve, da je del mehanizma davčne goljufije.

Slika št. 1: Davčna utaja vrste »Davčni vrtiljak«

Sistem utaje poteka tako, da zavezanec, ki je registriran za DDV v prvi državi, opravi oproščeno dobavo blaga podjetju B, ki je registrirano v drugi državi članici, saj gre za

intrakomunitarno dobavo blaga. Podjetja B bi moralo dobavo zabeležiti kot intrakomunitarno pridobitev in po sistemu obrnjenega davčnega bremena v državi obračunati DDV. Pogoje je, da nabavljeno blago uporabi za obdavčljivo dejavnost, obračunani DDV pa prizna kot vstopni. Vendar v davčnem vrtiljaku podjetje B ne naredi ničesar (ne obračuna DDV in ga ne prizna kot vstopnega, ampak blago proda naprej v drugi državi zavezancu C. Na izdanem računu zaračuna DDV, ki mu ga zavezanec C tudi plača. Podjetje B obračunanega DDV ne plača in izgine (primer je do tukaj identičen s primerom izginulega trgovca). Ko opravi dobavo zavezancu C, je B še vedno registriran za DDV. Še preden davčni organi posumijo, da gre za izginulega trgovca in ukrepajo, podjetje C uveljavlja odbitek vstopnega DDV, ki ga je plačalo zavezancu B. Podjetje C proda blago davčnemu zavezancu v prvi državi Unije brez obračunanega DDV. Kupec blaga je po navadi kar zavezanec A.

Da prikrijejo povezavo med podjetjem B (missing trader) in podjetjem C (broker), se v vrtiljaku pojavi tudi podjetje D (buffer). Njegov izključni namen je otežiti delo davčnim inšpektorjem. Dobava poteka posredno preko podjetja D, da bi se prikrila povezava med podjetjem B in C.

Podjetje A lahko ponovno opravi dobavo znotraj Unije podjetju C (preko podjetja B in D) in tako se vzorec lahko ponovi nešteto krat, zato je tudi izguba DDV neomejena, ker se prodaja isto blago. Izid uspešno izpeljane goljufije je vrnjen DDV podjetju B, ki bi ga moralo plačati državi, a tega ni storilo. Ta DDV pa mora država vrniti zavezancu C. V takih okoliščinah je zavezanec B gotovo goljufal, najverjetneje pa tudi zavezanec A. Podjetje C lahko obstaja, a sta ga podjetji A in B le izkoristili. Cilj zavezanca B ni nujno kupovati in prodajati, ampak dobiti vrnjen DDV. Če je zavezanec A vključen v prevaro, prav tako nima poslovnih namenov s ponovno kupljenim blagom. Čeprav je mogoče, da je tudi on zgolj udeleženec, ki je kupil blago od zavezanca C po nižji ceni, kot ga je pred tem prodal zavezancu B (ali je cena nižja od tržne), je vendarle najbolj verjetno, da sta tako A kot tudi B usklajena v svojem delovanju. Ponovni nakupi zavezanca A so pogoj za tovrstni vrtiljak, deloma zaradi kontrole, deloma zato, ker je enostavneje in ceneje uporabiti določeno količino blaga večkrat kot vselej kupovati druge proizvode. Podjetje B ve, da bo zaslužilo, ker plačanega DDV od kupca C ne bo plačalo državi. Zato si lahko privoščijo, da blago zavezancu C proda po nižji ceni od nabavne, ki mu jo je zaračunalo podjetje A (Prezelj, 2006, 13).

V praksi blago večkrat kroži med državami. Za ta namen se uporablja blago, s katerim je lahko trgovati, ki ima visoko vrednost in nizke stroške transporta. Primerni so mobilni telefoni in računalniške komponente. Zelo verjetno je, da blaga ne prevažajo, ampak ves čas ostaja v enem skladišču, promet pa poteka navidezno le preko papirjev.

Osnovne značilnosti davčnih vrtiljakov so:

- **organizirano delovanje.** V davčno goljufijo je vključenih več organiziranih in povezanih združb;
- **mednarodna razsežnost.** Trgovanje poteka med registriranimi davčnimi zavezanci v različnih državah članicah Evropske unije, ki izkoriščajo sistemske slabosti DDV, da je dobava blaga v drugo državo članico oproščena plačila DDV;
- **delovanje znotraj Evropske unije.** V davčne goljufije so vedno vključena le podjetja registrirana v državah članicah Evropske unije;
- **večje število udeležencev.** V verigi se pojavlja večje število vmesnih davčnih zavezancev, da bi onemogočili davčnemu organu odkritje pobudnika davčne goljufije (izginulega

trgovca). Vmesna podjetja izkazujejo manjšo obveznost za plačilo DDV, ki jo redno poravnajo. Z navadnimi kontrolnimi mehanizmi in analizami tveganosti davčnih zavezancev jih je težko odkriti;

- **hitre menjave udeležencev.** Organizatorji hitro in redno menjavajo dobavitelje in »izginule trgovce«, da ne bi razkrili goljufive združbe;
- **tok blaga ne sledi toku listin.** Transakcije so pogosto le navidezne, kar pomeni, da krožijo le računi. Lahko kroži tudi blago, ki je na koncu plačano. V takih primerih gre za vrednejše proizvode z majhno težo in enostavnim in hitrim transportiranjem;
- **neplačilo DDV.** Namen davčnega vrtljaka je vedno neplačan davek. Neplačnik davka je »izginuli trgovec«, ki pri nadaljnji preprodaji obračuna DDV svojim kupcem, vendar ga ne prikaže in plača. V kratkem času proda velike količine blaga in ustvari velike dobičke, saj pomeni zanj obračunan in neplačan DDV maržo;
- **ponovitev transakcij.** Isto blago se lahko pojavi v vrtljaku večkrat. Organizatorjem omogoča goljufivo povrnitev celotnih stroškov, ki so jih imeli z manipulacijo blaga, oziroma jim omogoča prodajo blaga po bistveno nižji ceni od tržne;
- **gotovinska plačila.** Čeprav gre za velike zneske, so plačila blaga gotovinska. Pri negotovinskem plačilu, so plačniki računov tretje osebe, in ne dejanski dolžniki;
- **poznavanje delovanja davčnih uprav.** Organizatorji davčnih vrtljakov dobro poznajo delo davčnih uprav ter načine davčnega nadzora in spremembe davčnih zakonov.

5 Kaznovanje davčnih nepravilnosti in davčnih utaj

5.1 Goljufija in nepravilnost

V praksi se pogosto mešata pojma goljufija in nepravilnost. Medtem ko je vsaka goljufija nepravilnost, ni nujno, da je vsaka nepravilnost tudi goljufija. Nepravilnost ne vsebuje vedno kaznive namere. Nepravilnost je torej bolj administrativna napaka, goljufija pa je kaznivo dejanje in jo je potrebno dokazati v sodnem postopku. Najpomembnejši dejavnik pri ugotavljanju »domnevne goljufije« je dejstvo, da storilci vedo, da ravnajo nepravilno, to pomeni, da zavestno ravnajo protizakonito.

V pravu Evropske skupnosti je »nepravilnost« opredeljena v Uredbi Sveta št. 2988/95, in sicer kot »vsako kršenje določb evropske zakonodaje, ki je posledica dejanja ali opustitve s strani gospodarskega subjekta, ki je ali bi lahko škodno vplivalo na proračun Unije, na proračunska sredstva, ki jih upravljajo, bodisi z zmanjšanjem ali izgubo prihodkov iz lastnih sredstev, ki se zbirajo neposredno v imenu Unije, bodisi z neupravičenimi izdatki.

Goljufija, ki vpliva na prejemke v proračunu **Unije**, je opredeljena v prvem členu Konvencije o zaščiti finančnih interesov **Unije** kot vsako namerno dejanje ali opustitev dejanja v zvezi z (Kure, 2004, 69):

- uporabo ali posredovanjem lažnih, nepravilnih ali nepopolnih poročil ali listin, ki lahko zmanjšajo sredstva proračuna **Unije** ali proračunska sredstva, ki jih upravljajo ali se upravljajo v imenu **Unije**;
- nerazkritjem podatkov določene obveznosti z enakimi posledicami;
- zlorabo zakonito pridobljene koristi z enakimi posledicami«.

Razlika med nepravilnostjo in goljufijo je tudi v tem, da slednjo lahko presodi le sodišče na podlagi sodnega procesa, v katerem se določi kazenska narava.

Evropske uredbe torej določajo, da so nepravilnosti administrativna, in ne kriminalna zadeva in so kot take tudi administrativno, ne pa kazensko sankcionirane. Tu je tudi Evropska unija potegnila ločnico med področjem kazenskega in upravnega prava (Kure, 2004, 69).

5.2 Davčni prekrški

Poleg pojma davčne goljufije pozna slovenska zakonodaja še pojem davčni prekršek. Izraz je opredeljen v Zakonu o prekrških ((ZP-1-UPB2); Uradnem listu RS št. 55/2005), uporablja pa se tudi v kazenskih določbah Zakona o davčnem postopku (ZdavP-2; Uradni list RS št. 117/06) in v Zakonu o davku na dodano vrednost.

Pojem »prekršek« je opredeljen v 6. členu (ZP-1-UPB2) kot dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade, odloka samoupravne, lokalne skupnosti. Zanj je predpisana sankcija. Prekršek je lahko posledica nekega dejanja ali njegove opustitve. To pa pomeni, da je storilec opustil dejanje, ki bi ga moral storiti. Kazen za prekršek je plačilo globe, uklonilni zapor ali prisilna izterjava globe, opomin ali odvzem predmetov. O prekrških odločajo prekrškovni organi in sodišča.

Prekrškovni organi so upravni in drugi državni organi in nosilci javnih pooblastil, ki nadzirajo izvrševanje zakonov in uredb, in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, ki so s posebnimi predpisi pooblaščen za odločanje o prekrških. Obstajajo sodišča za prekrške prve in druge stopnje.

Nezakonita dejanja so v ZDDPO-1 opredeljena v 140. do 142. členu. Zakon loči tri kategorije: davčni prekrški, hujši davčni prekrški ter prekrški, katerih narava je posebno huda.

Davčne nepravilnosti, opredeljene kot prekršek, kaznujemo z denarno kaznijo, in sicer:

1. pravno osebo ali samostojnega podjetnika posameznika od 1.600 do 25.000 EUR,⁷ če ne predloži davčnega obračuna, obračuna davčnega odtegljaja, ne obračuna in ne plača davčnega odtegljaja, v davčnem obračunu oziroma napovedi navede neresnične ali nepravilne podatke, ne vodi evidence o dohodkih in o odtegljajih, ne obvesti davčnega organa, kje se po prenehanju davčnega zavezanca hrani dokumentacija, ne navede davčne številke na davčni napovedi, izplača dohodek fizični osebi, ki ni predložila svoje davčne številke, ne nakazuje plačila za dobavljeno blago ali storitve na transakcijske račune prejemnikov, ne zagotovi izpisov iz elektronsko vodenih poslovnih knjig in evidenc, davčnemu organu ne da na razpolago dokumentacije o elektronskem sistemu za vodenje poslovnih knjig in evidenc, ne predloži seznama premoženja ali na seznamu navaja neresnične podatke, davčnemu organu ne omogoči vpogleda v sef, davčnemu organu ne dostavi podatkov za pobiranje dohodnine in drugo;
2. odgovorno osebo pravne osebe ali samostojnega podjetnika od 400 do 4.000 EUR;⁸

⁷ 397 člen Zakona o davčnem postopku (Ur. l. RS, št. 117/2006 -ZdavP-2).

⁸ Drugi odstavek 397. člen ZdavP-2

3. izvajalce plačilnega prometa od 1.600 do 25.000 EUR;⁹ (če odpre transakcijski račun brez predložitve davčne številke, izvrši plačilni nalog kljub temu, da na njem ni davčne številke nalogodajalca in drugih potrebnih podatkov, davčnemu organu ne pošilja o transakcijskih računih in poslovanju preko njih);
4. odgovorno osebo izvajalca plačilnega prometa od 400 do 4.000 EUR;¹⁰
5. izvajalce pokojninskih načrtov, ki zbirajo premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in vodijo osebne račune zavarovancev od 1.600 do 25.000 EUR,¹¹ če davčnemu organu ne dostavijo podatkov, ki so potrebni za pobiranje dohodnine;
6. odgovorno osebo izvajalca pokojninskih načrtov od 400 do 4.000 EUR;¹²
7. pooblaščenec udeležence trga vrednostnih papirjev od 1.600 do 25.000 EUR,¹³ če davčnemu organu ne dostavijo podatkov s pridobitvijo in odtujitvijo vrednostnih papirjev, deležev ali investicijskih kuponov;
8. odgovorno osebo pooblaščenega udeleženca trga vrednostnih papirjev od 400 do 4.000 EUR.¹⁴

Za posebno hudi davčni prekršek se kaznuje pravno osebo ali samostojnega podjetnika ali posameznika:

1. z globo 20-odstotkov od premalo plačanega davka, če znaša ta manj kot 400 EUR¹⁵, če v davčnem obračunu navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in spravi s tem v zmotu davčni organ; v obračunu davčnega odtegljaja navede neresnične ali nepravilne podatke in spravi s tem v zmotu davčni organ; v obračunu prispevkov za socialno varnost navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in spravi s tem v zmotu davčni organ;
2. z globo 40-odstotkov od premalo plačanega davka, če znaša ta od 400 do 4.000 EUR¹⁶, če v davčnem obračunu navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in spravi s tem v zmotu davčni organ; v obračunu davčnega odtegljaja navede neresnične ali nepravilne podatke in spravi s tem davčni organ v zmotu; v obračunu prispevkov za socialno varnost navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in spravi s tem v zmotu davčni organ;
3. z globo 60-odstotkov od premalo plačanega davka, če znaša ta več kot 4.000 EUR¹⁷, če v davčnem obračunu navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in spravi s tem v zmotu davčni organ; v obračunu davčnega odtegljaja navede neresnične ali nepravilne podatke in spravi s tem davčni organ v zmotu; v obračunu prispevkov za socialno varnost navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke in spravi s tem v zmotu davčni organ;
4. z globo 80 EUR, 600 EUR oziroma najmanj 600 EUR odgovorne osebe pravne osebe ali samostojnega podjetnika za hude davčne prekrške iz prejšnjih alinej.

⁹ Prvi odstavek 400. člena Zakona o davčnem postopku – ZdavP-2.

¹⁰ Drugi odstavek 400. člena ZdavP-2.

¹¹ Prvi odstavek 401. člena ZdavP-2.

¹² Drugi odstavek 401. člena ZdavP-2.

¹³ Prvi odstavek 402. člena ZdavP-2.

¹⁴ Drugi odstavek 402. člena ZdavP-2.

¹⁵ Prvi odstavek 398. člena ZdavP-2.

¹⁶ Drugi odstavek 398. člena ZdavP-2.

¹⁷ tretji odstavek 398. člena ZdavP-2.

5.3 Opredelitev goljufij

Kazenski zakonik Republike Slovenije (v nadaljevanju KZ; Ur. list RS 95/2004) opredeljuje kaznivi dejanji »goljufije« in »poslovne goljufije«, poleg tega pa za vrsto drugih kaznivih dejanj uporablja izraze, kot so: »preslepitev, ponareditev, zatajitev, zloraba, prikrivanje, neupravičena uporaba, poneverba«. Ne pozna pa izrazov »prevara« (*angl. Fraud, nem. Betrug*) in »goljufija« (*ang. Evasion, Avoidance, nem. Hinterziehung*). Glede na to, da prevara in goljufija v Kazenskem zakoniku nista določeni kot kaznivi dejanji in tudi sicer nimata opredeljenega pomena, je potrebno dosledno uporabljati izraz goljufija oziroma preslepitev.

V KZ Slovenije so gospodarska kazniva dejanja opredeljena v štiriindvajsetem poglavju. Zakon loči naslednje vrste gospodarskih kaznivih dejanj: ustvarjanje monopolnega položaja, lažni stečaj, povzročitev stečaja z nevestnim gospodarjenjem, oškodovanje upnikov, poslovno goljufijo, organiziranje denarnih verig in nedovoljenih iger na srečo, preslepitev pri pridobitvi posojila ali ugodnosti, preslepitev pri poslovanju z vrednostnimi papirji, preslepitev kupcev, neupravičena uporaba tuje oznake ali modela, ponareditev ali uničenje poslovnih listin, izdajo in neupravičeno pridobitev poslovne tajnosti, vdor v informacijski sistem, zlorabo notranje informacije, zlorabo položaja ali pravic, poneverbo, neupravičeno uporabo, nedovoljeno sprejemanje in dajanje daril, ponarejanje denarja, ponarejanje in uporaba ponarejenih vrednotnic ali vrednostnih papirjev, izdelavo, pridobitev in odtujitev pripomočkov za ponarejanje, pranje denarja, izdajo nekritega čeka in zlorabo bančne ali kreditne kartice, zatajitev finančnih obveznosti in tihotapstvo.

Z vidika škode za državni proračun so najpogostejša gospodarska kazniva dejanja: davčne zatajitve, goljufije s trošarinskim blagom, tihotapstvo, zlorabe nepovratnih državnih pomoči in subvencij na področju kmetijstva.

Pojem goljufije opredeljuje 217. člen KZ. Goljufija je opredeljena kot dejanje, ki ga stori nekdo z namenom, da bi sebi ali komu drugemu pridobil protipravno premoženjsko korist, spravi koga z lažnim prikazovanjem ali prikrivanjem dejanskih okoliščin v zмотo ali ga pusti v zmoti in ga s tem zapelje, da ta v škodo svojega ali tujega premoženja kaj stori ali opusti.

Poslovna goljufija je opredeljena v 234. a členu KZ kot dejanje, ki ga stori nekdo pri opravljanju gospodarske dejavnosti s sklenitvijo ali izvajanjem pogodbe ali posla. Pri tem preslepi drugega s prikazovanjem, da bodo njegove obveznosti izpolnjene, ali prikriva, da obveznosti ne bodo izpolnjene. Zaradi delne ali celotne neizpolnitve obveznosti nastane za stranko ali koga drugega premoženjska škoda.

Kaznivo dejanje zatajitve finančnih obveznosti (mišljene so davčne zatajitve) je opredeljeno v 254. členu KZ, in sicer kot dejanje, ki ga stori nekdo z namenom, da bi se sam ali kdo drug popolnoma ali deloma izognil plačilu davkov, prispevkov ali drugih predpisanih obveznosti fizičnih ali pravnih oseb, kdor da lažne podatke o zakonito pridobljenih dohodkih, stroških, predmetih ali drugih okoliščinah, ki vplivajo na ugotovitev davkov in drugih predpisanih obveznosti, ali na drug način preslepi organ, pristojen za odmero ali za nadzor nad obračunavanjem in plačevanjem teh obveznosti, pa obveznosti, ki se jim je izogibal, pomenijo večjo premoženjsko korist. Davčne goljufije se od drugih vrst goljufij razlikujejo v tem, da je oškodovanec država in da se pri goljufiji izkoriščajo vrzeli ter pomanjkljivosti zakonodaje (Kure, 2004, 9).

Storilec kaznivega dejanja davčne zatajitve ni samo davčni zavezanec, temveč je lahko tudi računovodja. Ta se lahko v kaznivem dejanju pojavlja kot napeljevalec h kaznivemu dejanju, pod določenimi pogoji pa celo kot sosterilec (Škof, 2000, 7).

Računovodja postane napeljevalec h kaznivemu dejanju zatajitve takrat, ko davčnemu zavezancu pokaže, kako naj sestavi obračun, računovodske izkaze in knjigovodske listine, da se bo povsem ali delno izognil davčnim obveznostim (davku na dodano vrednost). Računovodja torej sam ne opravi konkretnih opravil, temveč samo predlaga. S tem izzove odločitev davčnega zavezanca, da posreduje napačne podatke ali davčnih obveznosti ne prijavi.

Računovodja pomaga pri davčni zatajitvi, če je davčni zavezanec že odločen, da bo dal davčnemu organu napačne podatke in svojo namero, da bo utajil davek odkrito pove. Računovodja pa se zaveže, da bo določeno knjigovodsko listino ali obračun sestavil po svojih nezakonitih odločitvah.

Lahko je tudi sosterilec, če po dogovoru z davčnim zavezancem naklepno in odločilno prispeva k kaznivemu dejanju, kot je sestavljanje napačnih podatkov o zavezančevih dohodkih, stroških in drugih okoliščinah.

5.4 Odgovornost pravnih oseb za kazniva dejanja

Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (Ur. l. RS, št. 98/2004) predvideva, da za kaznivo dejanje ob storilcu odgovarja tudi pravna oseba. Za kazniva dejanja pravnih oseb se smejo predpisati naslednje kazni (12. člen):

1. denarna kazen (denarna kazen ne sme biti manjša od 2.087 EUR in ne večja od 625.939 EUR (13. člen)),
2. odvzem premoženja,
3. prenehanje pravne osebe.

Za davčno utajo sta pomembni naslednji določbi:

- 1) pravne osebe odgovarjajo tudi za kazniva dejanja davčne utaje iz posebnega dela kazenskega zakonika (25. člen);
- 2) odgovornost pravne osebe ne izključuje kazenske odgovornosti fizičnih oseb oziroma odgovornih oseb za storjeno kaznivo dejanje (2. točka 5. člena).

Za kazniva dejanja pravnih oseb se kaznuje:

- za kazniva dejanja, za katera je za storilca predpisana kazen do treh let zopora z denarno kaznijo do 312.970 EUR ali do zneska 100-kratne povzročene škode ali premoženjske koristi (davčne utaje), pridobljene s kaznivim dejanjem;
- za kazniva dejanja, za katera je za storilca predpisana kazen nad tri leta zopora z denarno kaznijo najmanj 10.432 EUR ali največ do zneska 200-kratne povzročene škode ali protipravne premoženjske koristi (davčne utaje), pridobljene s kaznivim dejanjem;
- za kazniva dejanja, za katera je za storilca predpisana kazen petih let zopora ali hujša kazen, se namesto denarne kazni lahko izreče kazen odvzema premoženja;

- za kazniva dejanja se lahko izreče kazen prenehanja pravne osebe, če je bila dejavnost pravne osebe v celoti ali v pretežni meri izrabljena za izvršitev kaznivih dejanj. Iz premoženja pravne osebe, ki ji je bila izrečena kazen prenehanja pravne osebe, se lahko poplačajo upniki (15. člen);
- prepoved določene gospodarske dejavnosti (20. člen).

6 Literatura

1. Breibach, A. (2000). *Steuerhinterziehung und Schattenwirtschaft aus gemeinschaftliches Sicht*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
2. Dathe, A. (2004). *Umsatzsteuerhinterziehung. Diplomarbeit*. Meißen Fachhochschule der Sächsischen Verwaltung.
3. *DDV goljufije v EU: Nevarnosti od 1.5.2004 tudi pri nas*. (2004). Denar 14:18-22.
4. KOM (2004) 509 končno: *Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o medsebojni upravnih pomoči z zaščito finančnih interesov Skupnosti pred goljufijami in drugimi oblikami nezakonitega ravnanja*. Bruselj: Komisija evropskih skupnosti 20.7.2004.
5. KOM (2006) 254 endgültig: *Mitteilung der Kommission an den Rat, an das Europäische Parlament und an den Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschuss hinsichtlich der Notwendigkeit der Entwicklung einer koordinierten Strategie zur Verbesserung der Bekämpfung des Steuerbetruges*. Brüssel, den 31.1.2006. Dostopno na:
[http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/COM\(2004\)855_de.pdf](http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/COM(2004)855_de.pdf).
6. Kos, S. (2004). *Davčni vrtiljaki bi proračunu odnesli 30 milijard tolarjev*; Dostopno na: <http://www.finance-on.net>; [oktober 2004].
7. Kure, I. (2004). *Zaščita finančnih interesov Evropske unije in soudeležba Slovenije. Magistrsko delo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
8. Markus Füllsack, in Alexandr Sommer (2006). *Verschärfte Formen der Steuerhinterziehung – praktische Fälle zu § 370a AO*. Dostopno na: [Dostopno na: www.kullen-mueller-zinser.de/Layoutbilder/Steuerhinterziehung.pdf](http://www.kullen-mueller-zinser.de/Layoutbilder/Steuerhinterziehung.pdf)
9. Mittler, G. (2004). *Die Mehrwertsteuer wird zur Achillesferse der Staatseinnahmen in Europa*. IFO Schnelldienst 2.
10. Nöhren, D. (2005). *Die Hinterziehung von Umsatzsteuer*. Hamburg: Verlag dr. Kovač.
11. Paufler, A. (1983). *Die Steuerhinterziehung. Eine betriebswirtschaftliche Systematik der Methoden im Bereich der Gewinnsteuern und ein EDV-System zur Aufdeckung und Bekämpfung der Steuerhinterziehung*. Stuttgart: Verlag Stuttgart.
12. Prezelj, T. (2005). *S poenostavitvami proti goljufijam DDV*. Denar 10.
13. Prezelj, T. (2006). *Ko gre DDV v neprave roke. Ukrepi za preprečevanje utaj DDV*. Denar 12:11-16.
14. Scheel, C. (2004): *Mehrwertsteuerhinterziehung und Modellsätze ihrer Vermeidung*. IFO Schnelldienst 2.
15. Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD). 3. Umsatzsteuer. Erscheinungsformen und Dimensionen des Umsatzsteuerbetrugs. Dostopno na: www.spd-landtag.de/downl/050412UStBetr.pdf.
16. Škof, B. (2000): *Računovodja pred kaznivim dejanjem davčne zatajitve*. Maribor: Davčno – finančna praksa 2/.
17. Zakon o davčnem postopku – ZdavP-2 (Ur. l. RS, št. 117/2006).
18. Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja – ZOPPKD-UPB1 (Ur. l. RS, št. 98/2004).